

TJÄNSTE INNE HÅLLET I INDU STRIN

- så påverkar
strukturomvandlingen
Sverige

almeGa

Bakgrund

Sedan 1990-talet och framåt har industrins produkter i allt högre grad producerats med hjälp av tjänster, till exempel tekniska lösningar, design och programvara. Den här sortens tjänster brukar kallas kunskapsintensiva företagstjänster och bidrar som underleverantörer till produktionen och utvecklingen av industrins produkter, bland annat inom teknik, IT, forskning och utveckling (FoU), design, organisationslösningar, management, marknadsföring och bemanningstjänster.

Det ökade behovet av avancerade tjänster för produktionen av industrins produkter har drivit på strukturuomvandlingen. Vi går mot ökad outsourcing av tjänsteproduktion från industrin vilket innebär ökade inköp av tjänster som insats i industrins produktion.

Den allt starkare symbiosen av vara och tjänst i industrins produkter förändrar synen på svensk produktion. Med helt nya siffror kan Almega¹ visa en mer rättvisande bild av industrins sammantagna betydelse för svensk ekonomi då även den övriga produktion som industrin använder räknas med. Med hjälp av statistik från SCB har Almega räknat samman den övriga produktion och de övriga jobb som industrin genererar förutom industrins direkta produktion och sysselsättning. Därmed får vi fram ett korrekt mått på industrins andel av Sveriges totala produktion och sysselsättning.

¹ Se Almegas rapport "Företagstjänster – allt viktigare för Sveriges produktion och konkurrenskraft", november 2014.

Därför ökar tjänsteinnehållet i industrin

För varje person som direkt sysselsätts med industriproduktion för att möta efterfrågan på industrins produkter är det 1,14 personer i övriga branscher som indirekt arbetar för att möjliggöra denna produktion. Med andra ord sysselsätts i genomsnitt 1,14 ytterligare personer hos underleverantörer till industrin för varje person som är direkt sysselsatt i industrin². Detta brukar kallas för en multiplikatoreffekt.³

Bland underleverantörerna till industrin har de som jobbar inom tjänstesektorn blivit allt viktigare. År 1975 innebar varje jobb som skapades inom industrin för att möta efterfrågan på industrins produkter att det indirekt tillkom ytterligare 0,34 jobb i tjänstesektorn.⁴ År 2010 hade den siffran fördubblats och stigit till 0,70.

Den här effekten på sysselsättningen i tjänstesektorn är ett genomsnitt för hela industrin. Det innebär att multiplikatoreffekterna kan skilja sig åt mellan enskilda industribranscher och sysselsättningen i tjänstesektorn.⁵

² Siffran baseras på 2010 års I/O-statistik från de svenska nationalräkenskapererna.

³ Sysselsättningsmultiplikatorn uttrycker förhållandet mellan ett jobb i en bransch och i vilken grad jobb skapas i andra branscher tack vare efterfrågan på insatsvaror och tjänster för produktionen i branschen.

⁴ Se *Det nya näringslivet – samspelet mellan industrin och tjänstesektorn*, Daniel Lind och Lena Hagman, Almega och Unionen, december 2008.

⁵ Se vidare *Det nya näringslivet – samspelet mellan industrin och tjänstesektorn*, Daniel Lind och Lena Hagman, Almega och Unionen, december 2008.

Att industrin skapat fler jobb i tjänstesektorn hör samman med att den använder en större andel tjänster som insatser i sin produktion i dag än tidigare. Man brukar säga att "tjänsteinnehållet" i industrins produkter ökat.

Det totala antalet som sysselsätts i Sverige tack vare efterfrågan på industrins produkter uppgick år 2010 till nära 930 000 personer. Det är alltså summan av dem som var direkt sysselsatta med industrins produktion för slutlig användning, (cirka 390 000 personer), de som var indirekt sysselsatta i andra branscher med produktionen av insats-

produkter till industrin (drygt 435 000 personer), samt de som jobbade i industrin för att leverera insatsprodukter till branscher utanför industrin (drygt 102 000 personer).

Intressant är också att det är fler som jobbar som underleverantörer till industrin än de som jobbar direkt i industrin. Bland underleverantörerna till industrin sysselsattes drygt 270 000 personer i tjänstesektorn år 2010. Av dessa arbetade drygt 140 000 i kunskapsintensiva tjänstebanscher, och av dessa 140 000 jobbade 3/4 inom företagstjänster.

Tabell 1
Hur många jobb finns totalt tack vare efterfrågan på industriprodukter?

	År 2010	Andel
Totalt antal sysselsatta för produktion av industriprodukter för slutlig användning	824328	89,0
<i>varav:</i>		
direkt sysselsatta inom industrin	389085	
sysselsatta bland underleverantörer till industrin	435243	
och därav underleverantörer inom:		
Varuproducenter	163655	
Tjänsteproducenter	271588	
<i>varav:</i>		
kunskapsintensiva branscher och därav företagstjänster	143147	
109655		
Industrin som underleverantörer till övriga branscher i ekonomin	102291	11,0
Summa sysselsatta totalt med produktionen av industriprodukter	926619	100,0

Källa: SCB, Input-Output-statistiken för år 2010

Diagram 1
Så här många jobb finns totalt tack vare efterfrågan på industriprodukter

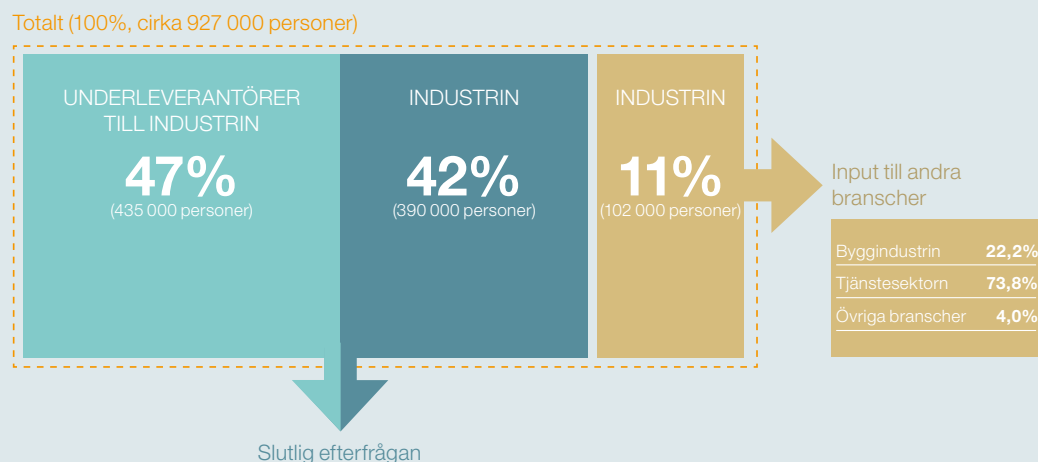
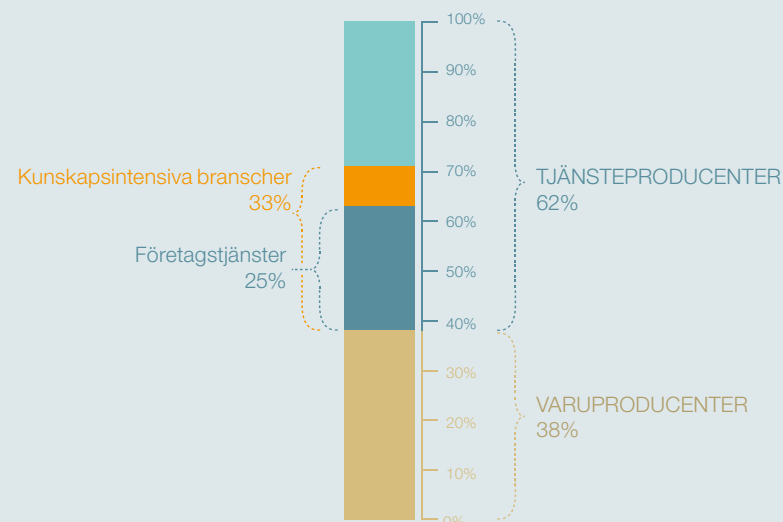

Diagram 2
Olika sektors andelar av industrins underleverantörer

Källa: SCB, nationalräkenskaperna, I/O-statistiken för år 2010.

62 procent av dem som jobbar som underleverantörer till industrin är sysselsatta inom tjänstesektorn, det vill säga en större andel än de 38 procent som är sysselsatta med att producera insatsvaror till industrin, se diagram 2.

När vi studerar fördelningen av den totala sysselsättningen i industrin och tillhörande tjänster framgår det att det är företagstjänster som sysselsatte flest år 2010 bland samtliga underleverantörsbranscher till industrin, cirka 110 000 personer. Cirka 30 procent av de sysselsatta bland företagstjänster som underleverantörer har arbete tack vare efterfrågan från industrin på företagstjänster som insats i industrins produktion.

Så påverkar finanskrisen industrin och dess underleverantörer

De som sysselsätts i Sverige tack vare efterfrågan på industrins produkter för konsumtion, investeringar eller export av färdiga industriprodukter, uppgick år 2010 till drygt 824 000 personer.⁶ Det är cirka 132 000 färre jämfört med år 2005. Det stora tappet inträffade i samband med den senaste finanskrisen.

Enligt SCB:s input-output-data⁷ upp-

⁶ Avser förhållandena år 2010 enligt SCB:s input-output-statistik.

⁷ Denna statistik visar sambanden mellan olika branschers produktion. För en mer utförlig förklaring av hur denna statistik är uppbyggd, se vidare Almegas rapport "Företagstjänster – allt viktigare för Sveriges produktion och konkurrenskraft" Alma, november 2014.

gick industrins direkta samt indirekta sysselsättning till cirka 957 000 år 2005, vilket var knappt 5000 färre personer jämfört med år 1995. Däremot visar en jämförelse mellan år 2010 och 2005 ett tapp på drygt 132 000 för industrins direkta och indirekta sysselsättning. Utifrån annan statistik vet vi att det var främst under de första krisåren, 2008-2009, som industrins sysselsättning minskade.⁸

Av de drygt 132 000 färre sysselsatta direkt och indirekt i industrin 2010 jämfört med år 2005, tappade underleverantörer flest jobb, drygt 87 000, och industrin följaktligen drygt 45 000

⁸ Se exempelvis nationalräkenskaperna, SCB.

jobb. Det har alltså inträffat en markant neddragning av antalet sysselsatta inom industrin totalt sett i samband med finanskrisen när vi räknar både de direkt och indirekt sysselsatta.

Mycket talar för att industrins strukturomvandling mot ett ökat både tjänste- och importinnehåll har gått ännu snabbare i samband med finanskrisen. Under de senaste åren fram till första halvåret 2014 har antalet sysselsatta inom industrin fortsatt att minska. Alltså den direkta sysselsättningen inom industrin så som den traditionellt mäts i statistiken. Denna utveckling beror inte enbart på konjunkturen utan hör också samman med den pågående

fragmenteringen och specialiseringen av företagets verksamhet mot ökade inköp av företagstjänster från företag i Sverige samt importerade insatsvaror och insatstjänster. Förutom struktur- omvandlingen har den långdragna lågkonjunkturen i samband med finanskrisen inneburit en lång period med låg produktions- och investerings- nivå jämfört med innan krisen, vilket naturligtvis också påverkat industrins sysselsättningsutveckling.

Struktur- omvandlingen mot ökad tjänsteproduktion, både inom industrin och i ekonomin i övrigt, innebär sannolikt att den jobbtillväxt som kan kopplas till industrin i ännu högre grad kommer att synas inom tjänstesektorn. För att industrin åter ska generera fler jobb i Sverige, både direkt i industrin och indirekt bland underleverantörer av varor och tjänster, krävs ett uppsving av efterfrågan på industrins produkter och industrins investeringar i Sverige. Inte minst investeringar i så kallat immateriellt kapital, dvs. såsom i forskning och utveckling och tjänsteinnovationer, som ökat som andel av industrins investeringar. Detta eftersom industrins konkurrenskraft i dag bygger i högre grad på dess tjänsteinnehåll i form av tjänsteinnovationer. Dessutom bör industrins och företagstjänsternas ökade behov av högkvalificerad personal mötas för att fler jobb ska kunna skapas i Sverige tack vare industrins och övriga sektorer efterfrågan på företags- och andra kunskapsintensiva tjänster.

Hur stor andel av BNP har den samlade produktionen av industriprodukter?

Det vanligaste sättet att mäta en branschs andel av BNP är att räkna fram hur stort förädlingsvärdet för branschen är i förhållande till landets totala produktion, BNP. Om vi exempelvis räknar industrins⁹ andel av BNP på detta sätt uppgick dess andel år 2010 till knappt 18 procent. Andelen har därefter minskat, till 15,5 procent 2013.¹⁰ Jämfört med 1990-talet har industrins andel av BNP minskat med cirka fem procentenheter då man mäter på detta sätt.

Summan av alla branschers förädlingsvärden ger den totala produktionen i ett land. Men om man vill visa den totala produktion som exempelvis industrin för sig genererar i Sverige bör man även räkna den indirekta produktionen av insatsprodukter från andra branschers produktion i Sverige som används i industrin. Dessutom bör man även räkna in industrins egen, direkta produktion. Dels den som går till slutlig efterfrågan samt även dess produktion av insatsprodukter till andra branscher. Bara då får vi egentligen fram det totala förädlingsvärdet som industrin svarar för.

Om vi gör denna summering utifrån input-output-statistiken för år 2010 kan vi räkna fram industrins totala andel av

⁹ Med "industrin" avser vi här gruv- och tillverkningsindustrin.

¹⁰ Enligt nationalräkenskaperna, SCB, juli 2014.

BNP - lite över 24 procent år 2010. Att industrins andel av BNP är så mycket större än den bild som vanligtvis redovisas återspeglar inte minst den växande tjänsteproduktionen kopplad till industrin. Inte minst det ökade tjänsteinnehållet i industrins produkter som har höjt industrins förädlingsvärde.

Mer om detta kan du läsa i rapporten "Företagstjänster – allt viktigare för Sveriges produktion och konkurrenskraft" från Almega. Rapporten finns på almega.se

Kontakt:

Lena Hagman, chefekonom
tel: 08-762 69 61
epost: lena.hagman@almega.se

Linnea Kvist, ekonomisk analytiker
tel: 08-762 66 21
epost: linnea.kvist@almega.se

ALMega